

TIMO SARKKINEN

K
A
K
A
R
A
V
A
A
R
A

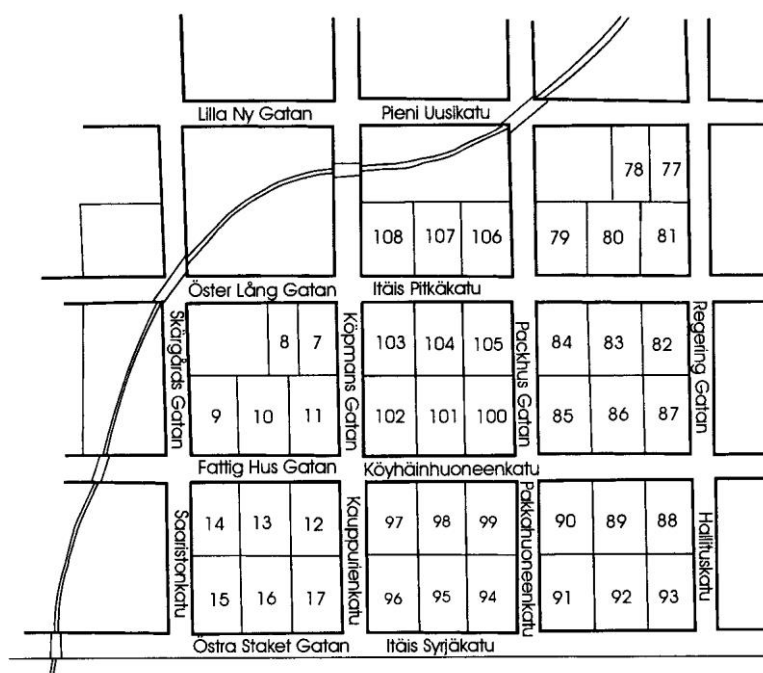
KAKARAVAARA

Timo Sarkkinen 2006

Oulun kaupungin vuonna 1822 tapahtuneen palon seurauksena asutusta laajennettiin uusille alueille. Huomattiin nimittäin, että tuli pääsi leviämään helposti liian tiheästi rakennetuissa kortteleissa. Oli saatava väljyyttä.

Palaneen kaupungin kadut voitiin vanhojen rakennusten sitä estämättä oikaista ja sijoittaa ihanteena pidettyyn ruudukon muotoon. Varsinaista kaupunkia pystytettiin myös laajentamaan ilman uuden tulliaidan rakentamista, pikkutullin periminen kun oli lakannut Ruotsin vallan loputtua 1808.

Asemakaava valmistui vuonna 1825. Siinä oli uusi asuma-alue vanhan kaupungin kaakkois- ja lounaispuolella. Tästä sai alkunsa myös myöhemmin Kakaravaarana tunnettu kulmakunta. Nimi tuli siitä, että seutu oli pienellä kohoumalla ja siellä oli runsaasti lapsia. Kakaravaara sijoittui meren rannasta katsottuna Kaupunginojan taakse, rajoinaan oja sekä nykyiset Rautatienkatu, Hallituskatu ja Uusikatu. Siihen kuuluivat siis vuoden 1825 asemakaavan mukaan II kaupunginosan tontit 77–108 ja IV kaupunginosan tontit 7–17.

Vuoden 1825 asemakaavaa Kakaravaaralta. Kadunnimien suomenkielinen kirjoitusasu on vuoden 1888 kartan mukainen. (Kustaa Hautala, Oulun kaupungin historia IV.)

Tarkoitus oli rakentaa harvaan, noin hehtaarin kokoinen kortteli jaettiin vain kuuteen tonttiin. Keskellä kaupunkia tontit maksoivat 50 kopeekkaa neliösyleltä, mutta täällä reunalla, Kakaravaaralla hinta oli vastaavasti vain 5–7 kopeekkaa. Niinpä tänne tuli vähemmän varakasta väkeä – pääosin työmiehiä, merimiehiä ja palveluskuntaa. Poikkeuksena IV kaupunginosan tontti numero 9, joka meni virkamiehelle, konrehtori Heikelille. Hänkään ei täällä asunut, vaan tontti puolitettiin lopulta kahdelle merimiehelle.

Köyhille varattiin yksi tontti, numero 96 Kauppurienkadun ja Itäis-syrjäkadun kulmasta. Vuonna 1842 siellä asui kuusi ruokakuntaa. Vain tontit 78, 91 ja 100

jäivät alussa luovuttamatta. Tosin vielä 1842 asumattomina olivat numerot 77, 85, 86 ja 100 toisesta sekä 9, 14, 15 ja 16 neljännessä kaupunginosasta. Monelle tontille tuli kuitenkin heti useampia omistajia tai tontin yksinään saanut myi pian maastaan osia muille rakennettaviksi. Ajan kuluessa päädyttiin melko tiiviisiin rakennusryhmiin.

Näkymä kirkontornista Kakaravaaran suuntaan 1870-luvulta. Pappilan oikealla puolella on Kaupunginoja. Talot sen yläpuolella sijaitsivat myöhemmän Vaarankadun varrella. Rakennukset mäellä vasemmalla ylhäällä olivat varmaankin jo tulevan rautatien alueella. (Kustaa Hautala, Oulun kaupungin historia IV.)

Samuli Paulaharju kuvaili vanhaa Kakaravaaraa vuonna 1921 kertomuksessaan Vaaralla: ”Siellähän se on ’Vaara’ ja ’Vaaranpuoli’ vieläkin Oulun laitamalla, rautatien ja ’Kaupunginojan’ välissä, se ’Kakaravaara’, niin kuin sitä oikein koko nimeltä mainitaan. Mutta ei enää semmoisena kuin ennen, silloin kun siellä ’Vaaran’ kirjailija Pakkala ’Lapsuutensa muistojen’ aikaa eleli, ja Vaaran ’kakara-laumassa’ muiden ’penikkain’ ja ’sikiöiden’ mukana temmelteli Vaaran lukuisten mökkien ja pikkutalojen välisillä katupahasilla ja laajoilla laitamilla: Santa-pakalla sekä Hiiroseen- ja Lyötynsöillä, Kontinkankaalla, Karja- ja Kyttösilloilla ja Hiiroseen ojalla.

Pikkuruusia kurjia mökkejä ja pieniä matalaisia taloja nurmeltuneiden kadun-tapaisten kahtapuolta käsitti silloin ’Kakaravaaran kaupunki’. Ei se ollut oikein kaupungin kaltaista, eikä se ollut maaseutuakaan, olihan vain siltä väliltä, kaupunkiksi lukeutuvaa, kaupunkia matkivaa, kaupungin kaavoihin ahdettua maalaiskylää, taikka maalaisittain elävää ja maalasishengessä toimivaa laita-kaupunkia.”

Asiakirjoihin merkittyjen elinkeinojen lisäksi kakaravaaralaiset mm. viljelivät maata ja tekivät käsitöitä sivutoiminaan.

Samuli Paulaharju kertoi Vaaran maataloudesta: ”Niin kuin vaaralaiset hengeltään ja sielultaan olivat kaupunkilaisittain elävää maakansaa, niin olivat he toimiltaan ja tavoiltaankin. He tavallaan olivat kuin isännän, Oulun kaupungin torppareita. Useat talot olivat kaupungilta tonttimaan saadessaan vuokranneet samalla tilkkasen peltoa laajoista lahjoitusmaista, ja toiset taas olivat maata muilta vuokranneet. Niinpä Vaaran kansa kesäisin, niin kuin ainakin maalais-

kylän rahvas, raatoi peltoa ja korjasi pellon viljaa. Pottua ja kyökkikasveja nousi pihamaalta, ja ulkoviljelyksessä kasvoi sekä pottua että ohraa. Ja lehmä, pari kolmekin, oli useassa talossa, jopa muutamat olivat niin isoisia, että pitivät hevos-takin.”

Kakaravaaralla harjoitettiin kotiteollisuutta jo 1800-luvun alkupuolella. Kun laivat veivät tervalastinsa Englantiin, ne toivat paluulastinaan pumpulia ja villaa. Niistä Vaaran naisväki valmisti kankaita. Kankaankudonta tuli 1800-luvun loppupuolella yhä tärkeämmäksi ansiokeinoksi, sillä merimiehet rupesivat viipymään työmatkoillaan vuosikausia, eikä perhe tullut toimeen puolella merimiehen palkalla. Laivanvarustajat maksoivat nimittäin joka toinen kuukausi palkan itselleen merimiehelle ja joka toinen kuukausi perheelle. 1840-luvun alkupuolella Kakaravaaran 170 ruokakunnasta 80 voitiin lukea ”meriväkeen”, ja niistä parinkymmenen ”päämiehenä” oli merimiehen vaimo tai leski. Tosin kaikki merimiehiksi mainitut eivät kuuluneet merimieshuoneeseen eivätkä siten olleet oikeita merenkävijöitä.

Monenlaisia muitakin elinkeinoja oli Kakaravaaralla. Joku teki tulitikkuja ja myi niitä, toinen nikkaroi ja maalasi merimiesarkkuja, jotkut taas kävivät pientä ruokakauppaa pirtissään ja jokunen myi salaa olutta. Naisväessä oli lakintekijöitä, kuppareita ja jopa ennustaja.

Teollisuuslaitoksia oli ainoastaan yksi, Kauppaseuran vuonna 1831 Itäis-Syrjäkadun (Rautatienkadun) itäreunalle, siis asutun alueen ulkopuolelle valmistunut Köysipaana. Se oli pitkä vaja, joka ulottui Kajaaninkadun kulmasta lähelle Kauppurienkatua.

Oulun rata etelästä kaupunkiin ja Toppilan satamaan valmistui vuonna 1886. Rautatie siirsi vähitellen kaupungin liike-elämän painopistettä merenrannalta kohti rataa. Tavara liikkui nyt laivojen, veneiden ja hevoskyydin lisäksi myös junalla. Rautatien henkilökunnasta tuli Vaaralle uusia asukkaita.

Rautatien tuloa muisteli Jaakko Tervo romaanissaan Katurakkeja ja rotta-rinkuloita: ”Mutta nyt, muutama päivä sitten joutui laitapuoli, koko Naperovaaran tienoo, äkkiä heräämään kuin horroksesta. – Tämän havahtumisen aiheutti se, että silloin ilmaantui tuonne Naperovaaran juurelle, ihan kaupungin itälaitaan joitakin korkeita herroja...”

”Nuo vieraat herrat olivat siinä selittäneet noloilta näyttävälle kaupungin herroille, että juuri siihen heidän eteensä Ojakadun suuhun tulee rautatien asemarakennus. Sitten he olivat viittiloineet kaupungin laidassa olevaa alastonta kangasta, Naperovaaraa kohti ja sanoneet, että harjunlaen kohdalle tulee konepaja. Samalla kun he olivat määritelleet muittenkin suurten rakennusten paikkoja, olivat he siunatuksi lopuksi huitaisseet kädellään yli koko kaupungin laidan ja vaaran, ja sanoneet, että siihen se tulee ratapiha.”

”Vieraat herrat olivat menneet, mutta jättäneet joukostaan yhden kaupunkiin rautatietöitä johtamaan.” ” – Oli se muutenkin vähän soma mies, kun sille ei kelly vannonut tuokaan mäki, Naperovaara sellaisenaan, vaikka se oli hyvä mäki...” ” – Pois se siitä vain nakerrettiin talven kuluessa ja komea kangas vedätettiin tuonne kaupungin eteläpuolelle Hötysuohon, johon se aluksi upposi kuin pohjattomaan konttiin, mutta lopulta sentään jätti pienen harjanteenkin pinnalle.”

”Sitten kun laitakadun itäreunustalla sijaitsevassa pitkässä lautasuojuksessa, Paanassa, köyden punonnan lopettivat, se oli monia monituisia vuosia koko laitama täynnä vähän kuin kuollutta aluetta. Mutta nyt siellä oli taas työtä ja touhua. Se oli kuin arvossa ylennyt koko tuo Naperovaaran tienoo, jota olikin tähän asti hoideltu huonosti kuin lapsipuolta, koskapa ei oltu sen katujakaan kivetty.”

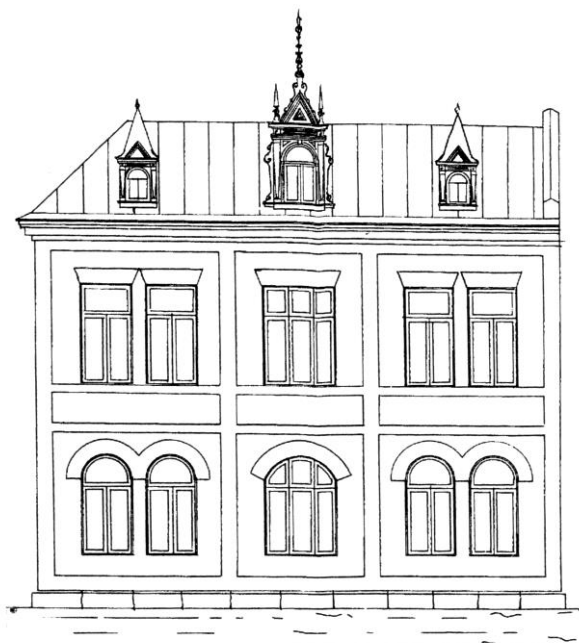
Oulussa otettiin vuonna 1871 käyttöön uusi kaupunginosajako. Kunkin koillisesta kaakkoon kulkevan kadun varren tontit muodostivat oman kaupunginosansa, Itäis-Syrjäkadun varren tontit ensimmäisen, Köyhäinhuoneenkadun varsi toisen ja niin edelleen. Samoja katuja hyödynnettiin osoitteissa ja henkikirjoissa talojen tunnistamiseen. Silloin, kun taloja oli kadun molemmilla laidoilla, vasemmalla puolella olevat tontit saivat koillisesta alkaen parittomat numerot ja oikealla puolella parilliset. Poikkikatuja ei ollut eri numeroita, vaan sama numero ulottui korttelin puoliväliin. Jotkut pitivät kuitenkin osoitteenaan poikkikatuja. Saatettiin esim. ilmoittaa Kauppureinkatu 29, kun tarkoitettiin Köyhäinhuoneenkatu 29:ää. Numerointi vietiin myös vuoden 1897 tonttikirjaan, mutta vaihdettiin vuonna 1907 laaditussa kaavassa jälleen uuteen.

Kakaravaaran vanhin kivitalo, Mustosen talo (Kouluktu 43). Osa siitä oli 1890-luvulla vuokrattuna tulevan kirjailijan, Ilmari Kiannon (Calamnius) ja hänen sisaruksiensa koulukortteeriksi. Lapsilla oli ollut mukaan emännöitsijä ja täysihoidossa pari ylimaiden koulupoikaa. Lähiympäristö oli pannut merkille pitkän hevosten ja rekien jonon, kun joukkoa oli tultu hakemaan joulun ajaksi kotiin Suomussalmelle. Talon ostivat myöhemmin Steniukset. Vieressä on rukoushuone. Molemmat rakennukset purettiin 1969. (Samuli Paulaharju, Kymmenen virran maata.)

Kaupungin keskustassa vuonna 1882 sattuneen aluepalon johdosta laadittiin heti uusi asemakaava. Siinä keskityttiin palosuojeluun. Jos kaavan suojavyöhykkeet olisivat toteutuneet, olisi mm. korttelirivi nykyisen Uudenkadun ja Mäkelininkadun väliltä pitänyt purkaa. Kenties rautatien saapuminen muutaman vuoden kuluttua täyttämään yhtä suunniteltua suojavyöhykettä vaikutti osaltaan siihen, että kaava jäi muutamaa korttelia lukuun ottamatta vain paperille.

Kakaravaara oli vielä 1800-luvun lopussa suurimmaksi osaksi yksikerroksisten puutalojen aluetta. Vanhin kivirakennus, muurari Kalle Mustosen talo (Koulukatu 43) oli kylläkin tehty jo vuonna 1858. Kauppurienkatu 31:ssä oli vuosisadan lopussa kaksikerroksinen kivitalo, jossa levyseppä Heikki Kuosmanen piti pajaansa. Oli myös taloja, joiden alakerta oli kivinen, yläkerta puinen ja alakerran katonäköä tiilistä ratakiskoja varaan holvattu välipohja.

Levyseppä Heikki Kuosmasen vuonna 1898 valmistuneen kivitalon julkisivu Kauppurienkadulle päin.

Seuraavana vuonna H. K. sai luvan oven ja portaan asentamiseen kadun puolelle oikealta lukien toisen ikkunan kohdalle.

(Oulun kaupunginarkisto)

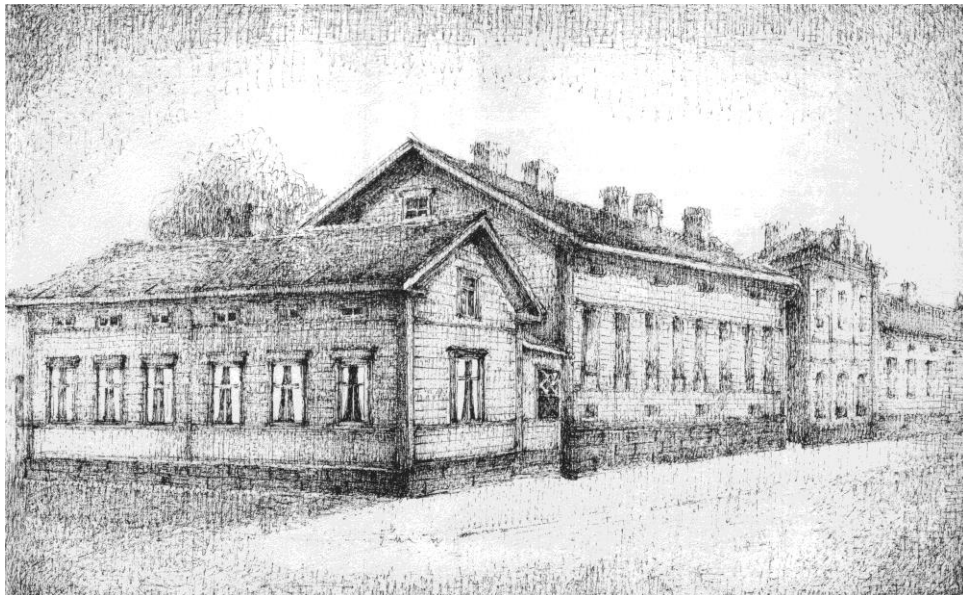
Alueen ensimmäinen ”korkea” kerrostalo, työväentalo, valmistui vuonna 1903 Pakkahuoneenkadun ja Itäis-pitkädun (Kansankadun, Mäkelininkadun) risteyksen etelänurkalle. Samaan kortteliin tehtiin Köyhäinhuoneenkadun (Koulukadun) puolelle vuonna 1910 Oulun Osuuskaupalle kivinen leipomo. Siitä tuli Oulun ensimmäinen tai toinen talo, johon valettiin teräsbetoniset väli- ja yläpohjat. (Ensimmäisestä sijasta kilpailee Kauppurienkadun varrelle, keskelle kaupunkia niin ikään vuonna 1910 valmistunut rakennus. Se, missä postitoimisto sitten sijaitsi kymmeniä vuosia.)

Kivikaupungin rakentaminen jatkui. Oulun läänin Työväen Kirjateollisuus Oy osti 1911 talon tontteineen Pakkahuoneenkadulta, työväentaloa vastapäätä. Vanha puutalo korvattiin vuonna 1913 nelikerroksisella kivirakennuksella. Oulun Osuuskauppa laajensi tilojaan samalla vuosikymmenellä ja edelleen 1920-luvulla. Vuonna 1922 valmistui Rautatienkadun ja Kauppurienkadun kulmaan asuin-kerrostalo ”Kulma”. Yksityissairaala varten tehtiin vuonna 1930 kivitalo Saaristonkadun ja Kansankadun (Mäkelininkadun) kulmaukseen vuonna 1908 hyväksytyn kaavan mukaiselle julkisen rakennuksen tontille. Sairaalan lopetettua toimintansa talossa työskenteli sotilaspiiriin esikunta. Oulun läänin talousseura rakensi vuonna 1937 korkean toimistokerrostalon Kauppurienkadun ja Vaaran- kadun kulmaan.

Rautatien tulo sai kaikei aikaan sen, ettei Vaara tuntunutkaan enää 1880-luvun lopulla laitakaupungilta. Kokoontumistiloja tarvinneet järjestöt huomasivat kehityksen suunnan. Työväenseura osti maisteri J. G. Penziniltä talon 1888. Paikalle tehtiin myöhemmin kivinen työväentalo. Raittiusseura Pohjan Leimu osti vuonna 1899 levyseppä Antti Laineelta samasta korttelista Pakkahuoneenkadun ja Köyhäinhuoneenkadun kulmatontista puolet rakennuksineen. Seura myi talonsa ja tonttinsa vuonna 1908 Oulun Osuuskaupalle. Oulun Suomalainen Klubi sai vuonna 1902 jäsentensä muodostaman yhtiön välityksellä kokoontumistilan Kakara-vaaran reunalle, Pikku Uudenkadun ja Hallituskadun kulmaan. Pelastusarmeija päätyi 1910-luvun jälkipuolella pystyttämään talonsa Pakkahuoneenkadun ja Kansankadun (Mäkelininkadun) kulmaan, nurkitusten työväentaloon nähden. Koulukadun varrelle, numeroon 41 tuli Laestadiolaisen uusherätyksen rukous- huone.

Kakaravaaran vanhin säilynyt rakennus, kaksikerroksinen osa entistä Oulun Osuuskaupan pääkonttorikompleksia porttikäytävän vasemmalla puolella, valmistui vuonna 1910 leipomoksi. (Timo Sarkkinen, 2006.)

Paasivirran talo. Neiti Tervo teetti Koulukadun puoleiseen (vas.) osaan liikehuoneen vuonna 1886. Ovi avautui kadulle. Kauppurienkadun puolella, porttikongin takana on Kuosmasen kaksikerroksinen pajarakennus. Välin rakennutti täyteen 1908 veturinkuljettaja Kalle Paasivirta. Vuonna 1912 talossa toimi pelti- ja kengitysseppä, räätäli, puuseppä, huonekalukauppa, Oulun Dröttelitehdas sekä Jäntin maitokauppa ja ruoka-kauppa. 1930-luvulla Koulukadun varrella pidettiin koulukortteeria lyseolaisille. (Hilkka Inkala, Oulun kuva.)

Elinkeinojen vapauttaminen ja rautatieasemien veto vilkastuttivat Vaaran liike-elämää. Vuoden 1899 ”osotekalenterissa” ei tämä vielä oikein näkynyt – mukana oli vain kaksi liikettä, Kuosmasen paja Köyhäinhuoneenkatu 29:ssä ja synnytyslaitos Itäis Syrjäkatu 16:ssa (Kauppurienkatu 38). Kaupustelijoita oli viisi, peltiseppiä kaksi, puuseppiä samoin, yksi seppä, satulaseppä, lasinleikkaaja, räätäli, suutari ja vielä pannumaakari.

Ruokakauppoja oli vuonna 1912 kahdeksan kappaletta: A. Hentilä, Koulukatu 23; M. Saastamoinen; Koulukatu 29, J. Jäntti, Koulukatu 37; E. Kemppainen, Kansankatu 26; J. Juvani, Kauppurienkatu 27; Anna Lundberg, Kauppurienkatu 33; Oulun Osuuskauppa, Pakkahuoneenkatu 30 ja M. Ollila, Pakkahuoneenkatu 36. Viimeksi mainittu saattoi olla jopa samassa paikassa, jossa Arvi Järventaus romaanissaan ”Tie selvä” kertoi Mankisten (oik. Mannisten) pitäneen kahvila-ruokakauppaa 1800-luvulla. Maitokauppoja oli neljä: Jäntillä, Juvanilla sekä Oulun osuuskaupalla Kansankatu 30:ssä ja A. Mikkosella Kansankatu 34:ssä. Lisäksi oli viisi ravitsemusliikettä (ravintolaa, kansankeittiötä, ruokatarjoilu-paikkaa tai kahvilaa), kaksi kenkäkauppaa, kirjakauppa, huonekalukauppa, teatteri, elokuvateatteri, kaksi saunaa, pika-ajuri, matkustajahuoneiden vuokraaja, viisi vaatturia, kolme ompeluliikettä, turkkuri, verhoilija, lasinleikkaaja, puuseppä, kiviveistämö, leipomo ja makkaratehdas. Haatajan maanmittaus-toimisto sijaitsi Kansankatu 25:ssä, talossa, joka aikaisemmin kuului laulun ”Laiva Toivo Oulu” sanojen kirjoittajalle, perämies Jaakko Haatajalle.

Vanha Jarvan talo, Itäis Syrjäkatu 16 (Rautatienkatu 19). Portti oli Kauppurienkadun puolella ja sen takana saman talon pienempi asuinrakennus. Taustan korkeampi pääty kuului Puhakan taloon. Nurkkatalon viimeinen omistaja oli ”kissamuori” Hilja Pikkarainen, jonka vuokralaisena asui mm. kuuluisan Spårmanin Martin kaveri Rajalan Aleksi. Kadut olivat mukulakivipäälysteisiä, jalkakäytävän reunan korotuskin oli Rautatienkadulla ladottu mukulakivistä. (Samuli Paulaharju, Kymmenen virran maata.)

Kaikkeä ei ”osotekalentereissa” kerrottu. Muutakin toimintaa oli. Esimerkiksi Seija Miettisen kirjoittamassa maaherra Kalle Määtän muistelussa vilahtaa olutkapakka ja Koulukadun eteläpäässä, ojan takana ollut Mustosen sauna: ”*Inkalan ränsolasta saattoi kääntyä keskikaupungille päin ja sieltä kävellä muina miehinä Kauppurienkatua pitkin olutkapakan ohi ja juopposillan yli kaupungille. Tässä pakotieässä oli vain heikkoutena, että ränsolassa oli useita lujia pystylaudoista pykättyjä, poikien mitalle liian korkeita yhtenäisen solan katkaisijoita. Pääsihän niistäkin toki yli, mutta harjalla rimpuilla saattoivat housut revetä ja kotona oli vaikea keksiä selitystä.*” ”*Kakaravaaran katveessa virtaa merta kohti pieni*

Laanaoja. Sen toisella puolella oli Mustosen sauna, tilaussaunaksi kai lähinnä nimitettävä. Se oli pienen maalaissaunan näköinen, sisänlämpivä ja joskus oli roiskaistu punamultaa ulkoseinille. Sinne kuljettiin kapeata porrassiltaa myöten, jossa oli toispuolinen riukukaide.”

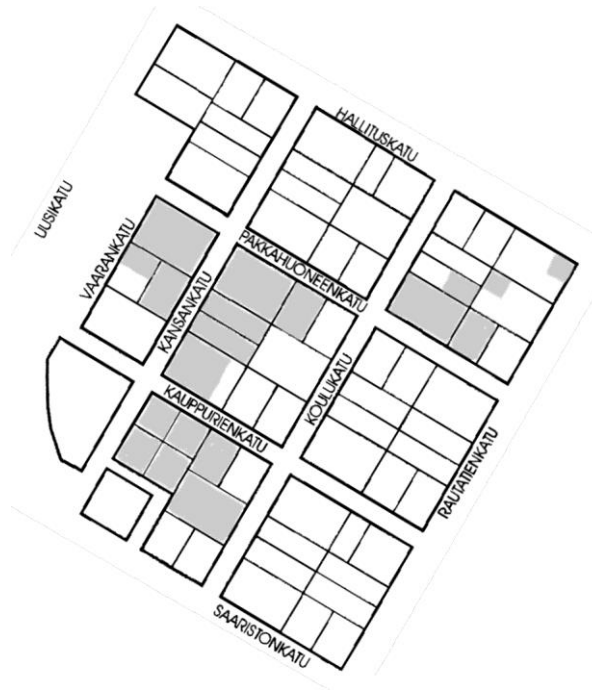
Osoitekalenterissa eivät ilmoittautuneet myöskään pyykkärit, siivoojat, pitokokit eivätkä kaikki ompelijatkaan. Inkalassa esim. tultiin isännän kuoleman jälkeen toimeen pitämällä kintasompelimoa. Tuotteet vietiin myytäväksi Narikkaan.

Jousen pihaa (Koulukatu 35). Väinö Jousi aloitti talossaan leimasimien teon, jota poika, Eero Jousi jatkoi leimasintehtailijana. Täällä oli 1930-luvulla myös valtion puhelinmiesten tukikohta. Oikealla näkyvässä rakennuksessa toimi 1950-luvulla Pentti Jousen paitatehdas. Etuala aitaan saakka kuului Kervisen taloon, ja taustalla, puhelinpylvään oikealla puolella pilkottaa Paasivirran tontin rakennuksia. (Hilkka Inkala, Oulun Kuva)

Vaaralle oli vuoteen 1931 mennessä tullut vielä puku- ja vaatekauppa, kelloseppä, vesijohtoliike, rautakauppa, Oulun osuuskaupan sauna (jo 1923) ja meijeri. Ennen sotaa asettuivat mm. hotelli ja ravintola Talousseuran uuteen rakennukseen. Taksiasema ilmestyi Vaarankadun ja Pakkahuoneenkadun kulmaan, putkiliike Pakkahuoneenkatu 24:ään sekä sitä vastapäätä taloustavarakauppa ja Korterannan pikakuvaamo. Nykyiselle Postin korttelille tulivat Aukkaan Oulun Autohuolto Koulukadun puolelle sekä naisten yömaja Rautatienkadun varrelle. Kaupungin varasto täytti lähes kokonaan Saaristonkadun ja Kaupungin ojan välin ja ylti ojan taaksekin.

Talvi- ja varsinkin jatkosodan pommitukset aiheuttivat alueen neljässä korttelissa laajaa tuhoa. Vaurioita tuli muuallekin, mutta ne korjattiin melko nopeasti. Puuosiltaan palaneista kivirakennuksista kunnostettiin ensimmäisinä Oulun Osuuskaupan myymälät ja konttori. Osa työväentalosta, esim. uusittu tanssisali voitiin ottaa käyttöön vuoden 1948 lopulla, mutta korjaus- ja uudisrakentamista riitti sillä tontilla 1950-luvun alkupuolelle saakka.

Toisen maailmansodan pommituksien täysin tuhoamat Kakaravaaran alueet. Kivirakennuksien seinät jäivät kuitenkin yleensä pystyyn. Vaurioita tuli muuallekin. Porttikäytävien avulla onnistuttiin rajaamaan paloja esim. Vaarankadulla sekä Tuoppalan tontilla Kansankadun ja Kauppurienkadun kulmassa. (Kaarina Niskala, Oulun Graadi.)

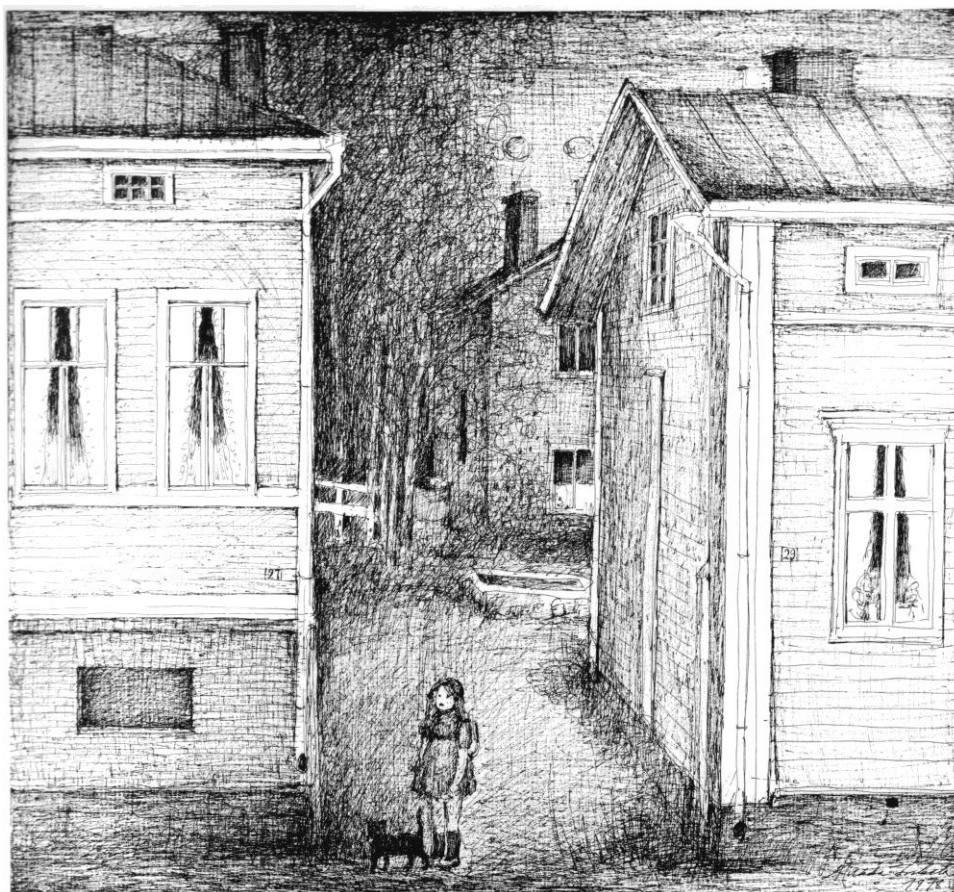
Kaupungin keskustan uusi asemakaava hyväksyttiin vuonna 1947. Siinä Kakaravaaraa reunustavat Uusikatu, Saaristonkatu ja Rautatienkatu määriteltiin pääliikenneväyläksi ja Hallituskatu liikekaduksi. Koulukatu oli tarkoitus katkaista Hallituskadun kohdalta ja tehdä nykyisestä Postin korttelista aukio. Joka tapauksessa oli selvää, että palaneiden puutalojen tilalle tultaisiin rakentamaan kerrostaloja.

Keskellä ensimmäinen sodan jälkeen Kakaravaaralle rakennettu kerrostalo, Inkala ja vasemmalla viimeisen puutalon tilalle pystytetty kivitalo. (Timo Sarkkinen, 2006.)

Raunioille pystytettiin ensimmäisenä Inkalan talo (Kauppurienkatu 30). Tuoppalan paikalle (Kauppurienkatu 25) tuli tukkuliike Pohjolan Rohdoksen talo. Sen viereltä, tontin yläpäästä piti jo purkaa palolta säästynyt asuinrakennus. Julkisen

rakennuksen tontille Kansankadun ja Kaupunginojan väliin rakennettiin Postin henkilökunnan asuintalo. Sen korttelin, johon Inkala talo tehtiin, loppu raunio-osa rakennettiin täyteen 1950-luvun kuluessa. Ehjää radan puoleista naapurikorttelia avattiin Kauppurienkadun ja Koulukadun kulmasta, kun rakennusliike Sulo V. Palmas pystytti siihen kivitalon. Puurakennukset saivat väistyä myös Järjestötalon laajennuksen alta, samoin vanhat rakennukset Klubitalon tieltä. Vuonna 1960 rakennettiin tavaratalo Centrum pääosin raunioille. Purettaviksi joutuivat vain Sirvön peltisepänliikkeen tilapäinen parakki ja Vaarankadun varrelta vanha Angerian talo. Suurin osa vanhoista puutaloista sai väistyä uusien kivitalojen tieltä 1960-luvun kuluessa. 1970-luvulla rakennettiin Koulukatu 41–43, Saaristonkatu 31 ja Postin lisäosa sekä uusittiin vanha Työväentalo. 1980-luvulla pystytettiin Mäkelininkatu 33:n toimistotalo ja Lääkäritalo. Samoihin aikoihin purettiin Palmaksen talon viereltä Kauppurienkadun varrelta vanha Tervon talo. 1990-luvulla valmistui entisen Oulun Osuuskaupan pääkonttorin pihamaalle asuinkerrostalo, samoin Diakonissalaitoksen haltuun siirtyneen Pohjolan Rohdoksen toimistotalon laajennus ja muutos asuintaloksi. Postin henkilökunnan talo sai myös lähteä. Sen tilalle rakennettiin entistä suurempi asuinkerrostalo. Viimeiseksi puutaloksi jäi Aittolan pyöräkorjaamo, entinen Maunun ja Alakokkareen talo Inkalan vieressä. Se vaihtui kerrostaloon vasta 2000-luvun puolella.

Näkymä 1970-luvulla Inkalan talosta yli Kauppurienkadun. Vasemman puoleisen Juvannin/Juntusen talon tiilialakerrassa ehti toimia monta liikettä, katusivulla esim. ruoka- ja maitokauppa, paperikauppa, radioliike, pyöräkorjaamo ja viimeksi Penttilän mainoslahjapaino, pihasivulla mm. Mäkelän kirjapaino ja Suvalan pyöräkorjaamo. Sarkkisen pihan pienen kivitalon alakerran pyykkitupa oli vuokrattavissa vielä 1950-luvun alussa. (Hilkka Inkala, Oulusta ollaan.)

Vanha elämänmeno jatkui Vaaralla puutaloissa vielä 1950-luvulla. Pihoiissa oli paljon lapsia. Monien pihanperien ulkorakennuksissa olivat liiterit, tallit, navetat, huusit ja tunkiot vielä entisellään. Joissakin talleissa oli vielä hevonen ja ainakin Steniuksella lehmä. Pyykkitupia vuokrattiin, pyykit kuivattiin pihojen yli viritetyillä naruilla ja käytettiin mankelissa esim. Inkalassa tai Kulmassa. Leikkikentät Vaaranpuistossa Ollakan saunan luona ja Keskuskoulun lähellä olivat kovassa käytössä. Muutamassa talossa oli puutarhakin, kuten Juntusella Kauppurienkatu 27:ssä ja ”kissamuorin” pihassa, Kauppurienkadun ja Rautatienkadun kulmassa. Puutarha tehtiin myös uuteen Inkalaan. Kerrostaloissakin, esim. Postin henkilökunnan talossa asui paljon lapsiperheitä, Vanhoista taloista muutettiin jo silloin kaupungin omakotialueille, tilavampiin ja paremmin varusteltuihin asuntoihin.

Muutos tapahtui vanhojen rakennuksien väistyessä ja uusien kohotessa 1960-luvulla. Kaupungin keskusta levittäytyi Vaaralle. Tavaratalo Centrum tuli Vaaranpuiston reunaan, josta oli matkaa vain pari sataa metriä kaupungin ytimeen. Hallituskadun liikennettä vilkastuttivat Postipankki, Oulun verotoimisto ja Pääposti. Pakkahuoneenkadulle toivat siellä jo aikaisemmin olleen kahden tanssipaikan ohella oman lisänsä ravintolat Haarikka ja Botnia Pub sekä varsinkin Alkon myymälä.

Martti Mäen teos "Elämä on palamista" valmistui Erkki Rautiaisen toimistotalon (Pakkahuoneenkatu 21) seinälle vuosina 1990–1991. (Timo Sarkkinen, 2006.)

Lähes kaikkiin uusiin taloihin tehtiin katutasoon liiketiloja. Täysin liikkeiden- ja toimistojen tarpeisiin rakennettiin esim. E. Rautiaisen talo Pakkahuoneenkadun ja E. Niemelän talo Kauppurienkadun varrelle. Vaaralle asettuivat joksikin aikaa mm. Oulun yliopiston tietokonekeskus ja Oulun vesipiiri. Myöhemmin tulivat mukaan kaupungin virastot.

Kakaravaaralla asutaan yhä, mutta nimensä veroinen se ei ole – lapsia on hyvin vähän. Alueelta on saatavissa monenlaisia palveluja. On muiden muassa ravintoloita, pizzerioita, kukkakauppa, urheiluliike, varaosamyymälöitä, antikvariaatteja, partureita, kampaamoja, valokuvaamo, videovuokraamo, apteekki, optikko, lääkäreiden vastaanottotiloja, posti, pankki, panttilainaamo, kiinteistövälittäjiä, työvoiman vuokraustoimisto, autokouluja, taidekehystämö, taidegalleria ja tanssi- paikka. Ruokakauppoja ei Vaaralla kuitenkaan enää ole, mutta kävelyetäisyydellä niitä on useita.

Vanha Kakaravaara katosi puutalojen mukana. Se elää vielä muistoissa, asiakirjoissa, kirjallisuudessa, sanomalehtivuosikertojen sivuilla, valokuvissa ja kuvataiteessa. Vaaralta ammensivat aiheita romaaneihinsa mm. Teuvo Pakkala, Arvi Järventaus ja Ilmari Kianto, kansatieteelliseen kertomukseensa Samuli Paulaharju sekä sanomalehtipakinoihinsa nimimerkki Panu. Eniten Vaaraa on piirtänyt kuviksi taiteilija Hilikka Inkala. Oskari Jauhiaisen tekemä Teuvo Pakkalan patsas sijoitettiin vuonna 1973 Vaaranpuistoon entiselle ”kiikkukentälle”, josta olisikin vanhaan aikaan ollut hyvä näköala koko Vaaralle.

ISBN 951-96461-5-9